

TİASAD

Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of Turk & Islam World Social Studies

Yıl: 5, Sayı: 19, Aralık 2018, s. 409-426

Arş. Gör. Elif SOBİ

Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi,
elif_bayors@hotmail.com

EŞLERİ DİN GÖREVLİSİ OLAN KADINLARIN PSİKO-SOSYAL SORUNLARI

Özet

Yirminci yüzyılın son çeyreğinden bu yana, şehirleşme yaşam şekli ile birlikte, boşanma, parçalanmış aileler, evlilik dışı ilişkiler, cinsiyet rollerinin değişmesi gibi sorunlar orta çıkmıştır. Toplumun temel yapı taşı olan aile ile ilgili bu sorunlar, ne yazık ki, gerek bireysel gerek ailevi yaşantısıyla topluma rol-model olacak olan din görevlilerine ve ailelerine yansımıştır. Bu da ailevi sorunları olan din görevlisi profilini meydana getirmiş, böylece din görevlisinin mesleki başarısı da olumsuz etkilenmiştir. Din görevlisi, eğer çeşitli sorunları olan bir eşe sahip ise, bu onun gerek aile hayatını gerekse iş hayatını olumsuz etkileyecek; motivasyonu düşecek, çalışma isteği azalacaktır. Ancak sağlıklı bir eş ve aile ortamına sahip olan bireyde, durum tam tersi olacak ve mesleki yaşamında daha başarılı ve verimli olacaktır.

Bu çalışmada din görevlilerinin başarısını artırmak adına, onların huzurlu bir aile ortamına sahip olmaları için Karadeniz Bölgesinde yer alan çeşitli il, ilçe merkezi ve köyde görev yapan din görevlilerinin eşleri ile yapılan mülakatlar yapılmış ve psikolojik ve sosyolojik olarak var olan sorunlarını tespit edilerek, bu sorunların çözümü yönünde öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Din görevlisi, aile, eş, psiko-sosyal sorunlar

PSYCHO-SOCIAL PROBLEMS OF WOMENS WHOSE HUSBANDS ARE RELIGIOUS OFFICIALS

Abstract

Since the last quarter of the twentieth century, problems such as divorce, fragmented families, extramarital relations, changing gender roles have emerged

along with urbanization life style. The problems with the family which is the foundation of the society, are reflected in the religious officials and their families, who will become role models for the society both in their individual and family life. This created a profile of religious officials with family problems, thus the professional success of religious officials was negatively affected. If the religious officer has a wife with various problems, this will affect both his family life and work life adversely, his motivation will decrease and his desire to work will be reduced. However, in an individual with a healthy wife and family relationship, the situation will be the opposite; he will be more successful and efficient in his professional life.

In this study, in order to increase the success of religious officials, interviews were conducted with the wives of the religious officials who work various city center district centers and villages in the Black Sea Region and their psychological and sociological problems were determined and suggestions were made for the solution of these problems.

Key Words: religious official, family, wife, psycho-social problems.

GİRİŞ

Halk arasında “Her başarılı erkeğin arkasında bir kadın vardır.” şeklinde bir söz vardır. Bu söz bize, erkeğin başarısının asıl mimarı olarak kadını göstermekte, kadının eşine vereceği, erkeğin de ihtiyaç duyduğu, moral ve motivasyon ile eşinin bu başarıyı elde ettiğini vurgulamaktadır.

Nitekim olaya İslami bir bakış açısıyla baktığımızda da bunun örneklerini görebilmemiz mümkündür. Hz. Hatice'nin İslam'ın ilk anlarından itibaren Hz. Peygamber'e inanması, onun yanında olması, onu desteklemesi ve ona yardım etmesi bunun göstergesidir. Hz. Peygamber, peygamberlik yaklaştığı zamanlarda sadık rüyalar görmeye ve yalnızlığı sevmeye başlamış, bunun için sık sık Hira mağarasında inzivaya çekilip, tefekkür etmeye başlamıştı. Hz. Hatice bu dönemde, evinden kilometrelerce uzakta olmasına rağmen ona yemek götürmüş ve bazen onunla birlikte kalmıştı. Yine ilk vahiy geldiğinde Hz. Muhammed, hemen Hz. Hatice'nin yanına gelmiş, o da Hz. Muhammed'i “Sana müjdeler olsun! Yüce Allah sana hayırdan başka bir şey yapmaz. Allah'a yemin ederim ki, ben senin bu ümmetin peygamberi olacağını umuyorum” diyerek sakinleştirmeye çalışmıştır (Sarıçam, 2007, s. 82). İlk anda olduğu gibi, daha sonraları İslam'ın yayılışı sırasında da Hz. Muhammed'in karşısına çıkan zorluklarda eşi olarak Hz. Hatice yanında olmuş ve onu desteklemiştir.

İşte en güzel örneğini Hz. Muhammed ve eşi Hz. Hatice'de gördüğümüz bu durum, hangi iş veya meslekte olursa olsun ya da hangi amaca hizmet etmek için çabalarsa çabalasın, bugünün kadın ve erkekleri için de geçerlidir. Erkeğin başarılı olmasında ve istediğini elde edebilmesinde kadının motive edici, destekleyici ve moral verici gücü önemlidir. Ancak kadının bu görevleri yerine getirmesi için, kendisinin de moral gücü yüksek, kararlı, sorumluluk sahibi, mutlu ve istekli olması gerekir.

Bu araştırmada din görevlilerinin mesleki motivasyon ve başarılarını etkilediği düşünülerek aileleri, özellikle de eşleri ile olan ilişkilerine dikkat çekilmek istenmiştir. Yapılan

TİDSAD

mülakat ve anket tekniklerinden elde edilen verilerin sunulacağı bu çalışmada, öncelikle konunun amacı ve öneminden bahsedilecek, araştırmanın sınırlılıkları ve metodolojisi hakkında bilgi verilecek, katılımcıların ifadelerinin de yer aldığı bulgular ve yorum kısmında tespit edilen psiko-sosyal sorunlar irdelenecek ve son olarak bu sorunlara yönelik çözüm önerilerine yer verilecektir.

1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

İnsanı, mesleki başarıya götüren çeşitli faktörler vardır. Bu faktörlerden biri de, şüphesiz aile hayatıdır. Mutlu ve huzurlu bir aile ortamında yaşayan bireyin başarılı olabilmesi, mutsuz ve sorunları olan bir aileye göre çok daha mümkündür. Bu durum hayatın her aşamasında ve her meslekte geçerlidir (Elmacıoğlu, 2003, s. 187). Dolayısıyla, din görevlilerinin başarılarının da önemli ölçüde aile ve özellikle eşleri ile olan ilişkilerine bağlı olduğunu söyleyebiliriz. Din görevlisi, eğer çeşitli sorunları olan bir eşe sahip ise, bu onun gerek aile hayatını gerekse iş hayatını olumsuz etkileyecek; motivasyonu düşecek, çalışma isteği azalacaktır. Ancak sağlıklı bir eş ve aile ortamına sahip olan bireyde, durum tam tersi olacak ve mesleki yaşamında daha başarılı ve verimli olacaktır.

Bu çalışma, din görevlilerinin başarısını artırmak adına, onların huzurlu bir aile ortamına sahip olmaları için, eşlerinin psikolojik ve sosyolojik olarak var olan sorunlarını tespit ederek, bu sorunların çözümü yönünde öneriler sunmayı amaçlamaktadır.

2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma Karadeniz Bölgesine ait Samsun, Sinop, Amasya, Ordu, Giresun, Trabzon illerinde görev yapan 35 din görevlisinin eşi ile sınırlandırılmıştır. Yine araştırmanın verileri, mülakat veya anket tekniği ile sorulan muayyen sorular ve bu sorulara katılımcının verdiği yanıtlar ile sınırlandırılmıştır.

3. Metodoloji

3.1. Bilgi Toplama Yöntemi

Araştırma, din görevlilerinin eşlerinin psiko-sosyal sorunlarını tespit ederek bu sorunlara uygun çözüm önerileri getirmek amacıyla yapılmıştır. Bu nedenle söz konusu sorunları tespit etmek üzere Karadeniz bölgesindeki illerin bazılarında görev yapan 35 din görevlisinin eşine mülakat veya anket tekniği vasıtasıyla ulaşılmış ve önceden belirlenen sorulara cevap vermesi istenmiştir. Mülakat tekniği uygulanan 12 katılımcı ile birebir görüşmeler yapılmış ve görüşme izinleri alınarak kayıt cihazı veya not tutularak yazıya geçirilmiştir. Araştırmamızda görüşülen katılımcıların isimleri gizli tutulmuştur. Anket tekniği ile ulaştığımız diğer 23 katılımcıya ise, dördü genel kişisel bilgileri, sekizi de eşinin mesleği hakkındaki düşüncelerini konu alan 12 açık uçlu sorunun olduğu anket formu kapalı bir zarf içinde verilmiştir. Katılımcının da isim yazmaksızın bu soruları samimi ve gerçekçi bir şekilde cevaplaması ve anket formunu tekrar zarfa koyarak geri vermesi istenmiştir. Bununla birlikte görüşlerin kime ait olduğunu belirtmek ve yaş ortalamalarının anlaşılması amacıyla katılımcıların yaşları, meslekleri ve yaşadıkları yer belirtilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların ifadelerinden sonra yer alan parantez içerisinde ilk olarak yaşlarına, sonra mesleklerine ve son olarak da yaşadıkları yerlere yer verilmiştir. Bu ifadelerde yaşlar sayı ile belirtilmiştir. Meslek ve yaşam yeri ise kısaltmalarla belirtilmiş olup, bu kısaltmalar şu şekildedir: E: Ev hanımı, KKÖ: Kur'an Kursu Öğreticisi, H: Hemşire, İ: İl

TİDSAD

merkezi, İlç: İlçe merkezi, K: Köy. Örneğin 35 yaşında köyde yaşayan bir ev hanımı şu şekilde belirtilmiştir: (35, E, K).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Karadeniz Bölgesinde görev yapan tüm din görevlilerinin eşleri oluştururken, örneklemini Samsun, Sinop, Amasya, Ordu, Giresun, Trabzon illerinde görev yapan 35 din görevlisinin eşi oluşturmaktadır. Örneklemin illere göre dağılımı ise aşağıdaki tabloda verilmiştir.

İller	Katılımcı Sayısı
Samsun	11
Sinop	3
Ordu	7
Amasya	6
Giresun	5
Trabzon	3
Toplam	35

Tablo 1: Araştırma katılan din görevlisi eşlerinin illere göre dağılımı

3.3. Verilerin Çözümü ve Analizi

Araştırmanın verileri, yukarıda da belirtildiği gibi, 35 katılımcı ile yapılan mülakat ve anket sonucunda elde edilmiştir. Katılımcıların sorulan sorulara vermiş oldukları cevaplar incelenerek, sorun tespiti yapılmış ve bu sorunlar maddeler halinde sunulmuştur. Verilerin sunulmasında katılımcıların bizzat kendi ifadelerine yer verilmiş, bu ifadelerin sonunda da katılımcının kişisel özelliklerini belirten kısaltmalar kullanılmıştır. Son olarak, yukarıda belirtilen verilerden hareketle din görevlilerinin eşlerinin yaşadıkları psikolojik ve sosyolojik sorunlara yönelik çözüm önerileri dile getirilmiştir.

4. Bulgular ve Yorum

4.1. Katılımcıların Din Görevliliği Mesleği Hakkındaki Görüşleri

Çalışmamız ile ilgili ilk sorumuz ‘eşinizin mesleği hakkındaki görüşleriniz nelerdir?’ şeklindedir. Sorduğumuz bu soruya katılımcılar şu cevapları vermişlerdir:

“Eşimin imam olması güzel. Hem dünyayı hem de ahreti kazanıyor. Benim ve çocuklarımdan imanı ve ibadet hayatı eşimin bu mesleği yapması nedeniyle daha bilinçli ve daha samimi.” (35, E, K)

“İmamlık mesleği çok kutsal ve önemli bir meslek... Kişinin kendi özgür iradesi ile tercihine dayanıyor. Bu mesleği gerçekten yapmaya istekli insanların yapması lazım. Yoksa

hakkını veremezler. Ben eşimin mesleğinin gereklerini hakkıyla yerine getirdiğine inanıyorum. Bu yüzden bu mesleği yaptığı için eşimi de mesleğini de çok değerli buluyorum.” (42, E, İlç)

“Saygı duyulması gereken bir meslek olduğunu düşünüyorum. Aynı zamanda sorumluluğu da çok fazla bu mesleğin. İmamların bu sorumlulukları yerine getirdikleri takdirde hem dünyayı hem ahretlerini kazanacakları kutsal bir meslek.” (39, E, İ)

“Eşimin mesleği çok güzel ve önemli bir meslek. İmam eşi olduğum için kendimi çok şanslı hissediyorum. Allah gerçekten isteyen ve yerine getirebilecek olan herkese böyle kutsal bir meslek nasip etsin.” (32, E, İlç)

“Eşimin imamlık görevini yapmasından dolayı gurur duyuyorum. İnsanlara Kur'an-ı Kerim'i ve Hz.Peygamber'i anlatmak ve sevdirmek için uğraşılıyor. Bundan dolayı da biz de kendisi de çok mutluuz. İnşallah görevini her zaman böyle güzel bir şekilde yerine getirir.” (37, E, İ)

“Eşimin mesleğinden çok memnunum. Zaten onun bu mesleği seçmesini en fazla isteyen ve onu bu seçiminde destekleyen bendim. Bu yüzden eşimin imam olmasından çok mutluuyum.” (35, KKÖ, İlç)

“Eşimin mesleği peygamber mesleği, bu yüzden hakkıyla yapılması gereken bir meslek. Ancak ben birçok imamin bunu hakkıyla yerine getirdiğine inanmıyorum.” (29, E, İlç)

“Eşim din görevlisi. Aslında din gönüllüsü de diyebiliriz. Eşimin mesleğinde din gönüllülüğü esastır. Yaptığı her şeyi Allah rızası için yapan güzel insanlardı din görevlileri ve ben de eşimin mesleğini gerçekten beğeniyorum.” (40, KKÖ, İ)

“Eşimin görevinden memnunum. Zaten eşim ile evlenmemin en önemli nedeni onun bu kutsal görevi yapıyor olmasıydı.” (43, E, İlç)

“Eşimin mesleği çok önemli ve kutsal bir meslek. Ancak zaman zaman bu mesleği yaptığı için sıkıntılarımız da oluyor. Bu nedenle hem benim hem de çocukların bazen keşke başka mesleği yapsaydı dediğimiz zamanlar oluyor. Ama yine de onun böyle kutsal bir mesleği yapmasından mutluuz.” (34, E, İ)

Yukarıdaki ifadelere baktığımızda din görevlilerinin eşlerinin aşağı yukarı hepsi eşlerinin mesleklerinden memnun olduklarını dile getirmişlerdir. Hatta eşi din görevlisi olduğu için gurur duyduğunu, kendini çok şanslı hissettiğini veya eşi ile evlenme kararında bu mesleği yapıyor olmasının etkili olduğunu belirten de olmuştur. Bununla birlikte, bazıları eşlerinin mesleklerinden memnuniyetlerini söylemekle birlikte sorumluluğu çok olan, hassas bir meslek olarak zorluklarını da belirtmişlerdir. Bu zorluklardan dolayı katılımcılardan biri, bazen başka mesleğe sahip olsa diye düşündüğünü de ifade etmiştir. Elbette bu soru ile ilgili böyle bir sonuç çıkmasında günümüzdeki siyasi yapının da çok önemli rolü vardır. Zira cumhuriyetin ilk yıllarında imamlığın bir meslek bile olmadığı dikkate alınırsa (Öcal, 2012, s. 216-217), bugün gelinen noktada din görevlerinin eşlerinin bu düşünceleri oldukça sevindiricidir. Sonuçta, toplumsal ve siyasi bakış açısı kişilerin mesleğe bakışını ve değer yargısını da olumlu ya da olumsuz yönde etkilemektedir (Kepçeoğlu, 1985, s. 58-59).

4.2. Yaşanılan Çevredeki Halkın İmamlık Mesleğine Bakışı

Katılımcılara sadece kendilerinin değil, aynı zamanda çevredeki insanların din görevliliğine bakışıyla ilgili olarak da ‘Yaşadığınız çevredeki halkın imamlık mesleğine bakışı nasıldır?’ şeklinde bir soru sorduk. Aldığımız cevaplar şu şekilde olmuştur:

“Halkın yaklaşımı olumlu. En azından yüzümüze karşı bir saygısızlıkları yok. Kulağımıza gelen olumsuz bir söylem ve saygısızlık da yok. Komşulukları iyi ve bize karşı misafirperverler.” (35, E, K)

“Çevremizdeki kişilerin bu mesleğe yeterince saygı göstermediklerini düşünüyorum. Sonuçta bu peygamber mesleği. Ancak onlar, imamların hiç çalışmadan, avantadan maaş aldıklarını söylüyorlar ya da imama yapmakla yükümlü olmadığı şeyleri yaptırmaya çalışıyorlar, yapmak istemeyince de söyleniyorlar.” (40, E, İ)

“Halkın bakış açısı genel olarak iyi. Ancak Diyanet camiasında bazı kötü örnekleri bütün imamlara mal edip, hepsi hakkında değerlendirme yapıyorlar. Bu da bizim için kırıcı oluyor.” (33, E, İlç)

“İnsanlar imamlığı bir iş veya meslek olarak görmüyor, hafife alıyorlar. İmamlığın kolay ve rahat olduğunu düşünüyorlar. Aslında sorumluluğu çok olan zor bir meslek. Ancak kimse bunun farkında değil.” (32, E, İlç)

“Kendileri dışarıdan bakan insanlar olarak, imamlık mesleğini çok kolay ve basit bir iş olarak değerlendiriyorlar. Fakat hiç öyle değil, sorumluluğu çok olan bir meslek.” (42, H, İlç)

“Halk imama saygı duyuyor, sözlerini dikkate alıyor. Ancak bir yandan da çalışmadan para alıyor, bir namaz kıldırıp maaş alıyor, başka bir şey yaptığı yok diye söyleniyorlar.” (45, KKÖ, İ)

“Halkın gözünde değerli bir meslek, insanlar eşime mesleğinden dolayı saygı duyuyorlar, değer veriyorlar.” (28, KKÖ, İlç)

“İmam veya müezzinlerin sadece bir saatlik görevleri olduklarını, çok basit bir iş yaptıklarını söylüyorlar. Oysa bu görevin çok kutsal olduğunu, hakkını mutlaka vermek gerektiğinin kimse farkında değil.” (30, E, İlç)

“Çevremizde imamlık mesleği saygın bir meslek olarak görülüyor. Tabi burada görevi yapan kişinin durumu da önemli. Bir meslek ne kadar değerli olursa olsun, eksikliklerin olması durumunda saygınlığı azalıyor. Sanırım eşim işini iyi yaptığı için çevremizdekiler ona ve bize saygı duyuyor.” (35, KKÖ, İ)

“İmamları, bir insanın gün içinde zaten beş vakit namaz kılması gerektiği için, iş yapıyor görmüyorlar. ‘Zaten kılacak o namazı, bize kıldırmasa da’ diyorlar. Bir de imamların çoğunu yetersiz ve tembel görüyorlar. Ellerinden gelenin en iyisini yaptıklarına inanmıyorlar.” (29, E, İlç)

“Yaşadığımız çevrede imamlara önem verilir. İmamın her şeyiyle örnek olması gerektiği düşünülerek en ufak bir hatası affedilmez ve eleştirilir. Bu anlamda onun da insan olduğunu ve hata yapabileceğini unutuyorlar bazen, farklı beklentiler içine giriyorlar.” (30, E, K)

“Halkın bir kısmı saygı duyuyor. Ancak bir kısmı da durmadan imamı eleştiriyor, çalışmadan para aldığını söylüyor, durmadan bir eksiğini ve hatasını bulmaya çalışıyor.” (26, KKÖ, K)

“Bizim çevremizde imamlık sevilen ve sayılan bir meslek. Tabi bazı kesimlerce basite indirgeniyor ve küçük bir iş gibi görünüyor. Bu rahatsız edici bir durum.” (27, E, İlç)

“Dine bağlı olan insanların bakışları çok iyi, olumlu. İmamı tanıyan camiye devam eden insanlar böyle bakıyor. Ancak tanımayan kesim, olumsuz yönde, alışılmış şekilde önyargılı davranıyor. Türk filmlerinde gösterilen imam karakterlerinden hareketle, imamlara bakışları hiç iyi değil.” (50, E, İlç)

“Halkın bakışı genel olarak iyi, ancak imamları maddiyata çok değer veren, her yaptığı işte maddi karşılık bekleyen insanlar olarak görüyorlar. Yeni göreve başlayan, genç imamları daha modern, donanımlı ve bilgili buluyorlar, eski imamları eleştiriyorlar.” (37, E, İ)

“İmamlara çok da iyi bakmıyorlar. Görevini yapan, bunun dışında farklı faaliyet yapıp insanlara bir şeyler öğretmek isteyen imamlar, ne muhatap bulabiliyor ne de destekçi. Üstelik bazıları yaptığı faaliyetleri gereksiz buluyor, eleştiriyor. Kimi imamlar da görevini suistimal ediyor. Bu nedenle halkın gözünde değersizleşiyor.” (38, KKÖ, İ)

“Yaşadığımız çevrede insanlar imamlara oldukça saygılı ve hürmetkar davranıyorlar. Değer veriyorlar. Hatta yalnız imama değil, imamın ailesi olmamız dolayısıyla bize de hürmet gösteriyorlar.” (43, E, İlç)

Bu cevaplara genel olarak bakıldığında olumlu ve olumsuz iki tutum görülmüştür. Olumlu tutum olarak halkın bir kısmının din görevliliği mesleğinin önemini kavradığı, din görevlilerine değer verdiği, saygı duyduğu, sözlerini dikkate aldığı görülmüştür. Hatta yalnız din görevlisine değil, ailesine de saygı gösterildiği ve değer verildiği belirtilmiştir. Olumsuz tutum takınanlar ise, farklı nedenlerden dolayı imamlık mesleğine olumsuz bakmaktadırlar. Bunlardan biri halkın din görevliliği mesleğini bir meslek olarak görmeyip, basite almasıdır. Çalışma saatlerinin az olması, yalnız namaz vakitlerinde çalışıyor olması halk tarafından iş olarak değerlendirilmemiş ve ‘zaten yapacağı işi yapıyor’ mantığıyla değersizleştirilmiştir. Yine aynı nedenden dolayı halk, imamdan farklı beklentiler içine girmiş, vazifesi olmayan işleri yerine getirmesini beklemişlerdir. Bir diğer neden, bu mesleği icra eden bir kişinin yaptığı hatanın tüm din görevlilerine mal edilmesidir. Böylece din görevliliği halk gözünde değersizleşmiş ve olumsuz tutum ortaya çıkmıştır. Başka bir neden de, yine bir takım imamların maddiyata değer vermesi ve yaptıkları bazı faaliyetler karşılığında para almaları halkın gözünde imamların paracı olduğuna dair bir izlenim oluşturmuştur (Benzer sonuçlar için Bkz. Köylü, 2000, s. 150). Bu da bir önceki neden gibi azınlığın hatasının genele mal edilmesi sonucu oluşmuş bir tutumdur. İfadelerden çıkarabileceğimiz son olumsuz tutumun sebebi ise, gerek film, gerekse dizilerde sunulan imam karakterlerinin özelliklerinin halkın gözündeki imam profilini etkilemesidir. Bu konuda yapılan çalışmalar da bunu doğrulamıştır. Zira gerek Türk sinemasına ait filmlerdeki gerekse televizyon dizilerindeki din görevlisi veya dindar insan tiplerine baktığımızda, bunların bir takım olumsuz ahlaki özelliklere sahip olan karakterler olduğu görülmüştür (Ayrıntılı bilgi için Bkz. Turan, 2007, s. 291-304; Menekşe, 2005, s. 45-66; Okutan, 2009, s. 225-242; Dağcı, 2011, s. 178). Böylece toplumun zihnindeki din adamı profili

olumsuz yönde değişmiştir. Salzman da ‘Nerede Hata Yaptık’ adlı eserinde bu konu ile ilişkili olarak şu ifadeleri kullanmıştır: “Dindar insanları kötüleyip, arkalarından konuşarak çocuklarınızı dinden uzaklaştırabilirsiniz.” (Salzman, 1999, s. 77).

4.3. Din Görevliliği Mesleğinin Eşlerine Yansıması

4.3.1. Olumlu Yönleri

Katılımcılar, eşlerinin din görevlisi olmasının kendileri açısından olumlu yönlerini şu şekilde dile getirmişlerdir.

“Dini açıdan bizim için olumlu. Bütün namazlarımızı vaktinde kılıyoruz. Dinen yapmakla yükümlü olduğumuz şeyler konusundan daha istekli, bilgili ve bilinçliyiz.” (40, E, İ)

“İmamlık mesleğini yaptığı için dini vecibeleri eksiksiz yerine getiriyor, onun sayesinde biz de eksiksiz yerine getiriyoruz. İnsanlar ona saygı duyuyor, imam ailesi olduğumuz için bize de saygı duyuyor, değer veriyor. Ekonomik olarak durumumuz iyi.” (35, E, K)

“Eşimin din görevlisi olması evde daha fazla vakit geçirmesini, çocuklarına ve ailesine daha fazla vakit ayırmasına olanak sağlıyor. Aynı zamanda dini açıdan çocuklara katacağı tecrübelerin çok olduğu bir meslek.” (39, E, İ)

“Allah yolunda bir meslek. Beş vakit namaz kılıyor, bize de kaldırıyor başka insanlara da. Belki başka meslekte olsa namazlarımızda bu kadar titiz olamazdık.” (32, E, İlç)

“Namaz vakitleri dışında evde olması bize, çocuklara daha fazla zaman ayırmasını sağlıyor. Bu bizim için oldukça olumlu bir durum. Bir de yeni tanıştığımız insanlara eşim imam olduğunu söylediğinde ya da ben eşimin imam olduğunu söylediğimde insanların güvenle baktığını görüyorum. Bu da bana gurur veriyor, beni mutlu ediyor.” (32, E, İlç)

“Eşim imam olduğu için davranışlarıma, konuşmalarına, giyimime öncesine göre daha fazla dikkat etmeye başladım. Başka insanlar tarafından eleştirilmek istemiyorum. Zamanla bunlara alıştım, eskiye göre daha İslami bir yaşamım olduğunu düşünüyorum. Ekonomik olarak da iyi durumdayız.” (35, E, İ)

“Eşime duyulan saygı kadar bana da saygı duyuluyor. Gittiğimiz ortamlarda imamın eşisi olduğum için bana değer veriyorlar. Eşimin çalışma ortamı rahat ve stressiz bu da bize yansıyor. Biz de kendimizi evde rahat hissediyoruz.” (28, KKÖ, İlç)

“Çalışan bir insan olmam, sabah 8’de evden çıkıp 15.30’da eve dönmem hasebiyle çocuklarımla birebir vakit geçirmem zor oluyor. Bu süreçte eşimin evde olması ve benim de aklımın çocuklarda kalmaması çok iyi durum. Aynı mesleği yapıyor olmamız da paylaşımlarımız açısından çok önemli, deneyimlerimizi birbirimize aktarabiliyoruz. Dünya ve ahret hayatı için önemli görevler yapıyoruz.” (35, KKÖ, İ)

“İhtiyaç duyulan, özellikle de geçliğin çok ihtiyacı olan bir meslek. Yol gösterici olarak imam önder olursa peşinden gelen çok oluyor. Eşimin bu emeklerini görmek ve sonuçlarını da görmek din konusunda, bize de cesaret veriyor.” (38, KKÖ, İ)

Bu cevaplara baktığımızda katılımcıların eşlerinin mesleğinin olumlu yönü olarak farklı cevaplar görülmüştür. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

TİDSAD

- 1) Bazı katılımcılar, din görevliliği mesleğinin gerek din görevlisinin gerek ailesinin dini bilinç kazanma ve dinin gereklerini yerine getirme konusunda etkili olduğunu ifade etmiştir.
- 2) Din görevlisinin ve ailesinin günlük hayat içerisinde davranış, konuşma, giyim-kuşam gibi durumların İslami bir çizgide yaşanmaya çalışması olumlu bir yön olarak zikredilmiştir.
- 3) Katılımcının, çocuklarının veya çevredeki insanların din görevlisinin bilgisinden ve tecrübesinden yararlanması olumlu bir yön olarak belirtilmiştir.
- 4) Bazı katılımcılar, eşinin mesleği dolayısıyla ailesine daha fazla zaman ayırdığını ve evde daha çok zaman geçirdiğini dile getirmiştir. Özellikle çalışan hanımlar eşlerinin mesleğinin olumlu yönü olarak bu durumu söylemişlerdir.
- 5) Cevaplardan çıkardığımız bir diğer olumlu özellik de, din görevlisinin ve ailesinin saygı ve değer görmesidir. Katılımcılar, din görevlisi ailesi olmaları dolayısıyla, çokça saygı gördüklerini ve güven veren bireyler olarak karşılandıklarını ifade etmişlerdir.

4.3.2. Olumsuz Yönleri

Din görevliliği mesleğinin, din görevlilerinin eşleri açısından olumsuz yönleri ile ilgili cevaplar ise şöyledir:

“Eşimin işinin bizim için en olumsuz yönü sık sık yer değiştirmesiydi. Yeni yere, yeni komşulara alışmak zor, çocuklar için yeni okula ve arkadaşlara alışmak da çok zor geldi. Diğer yandan köyde yaşamamız çocukların eğitim kalitesini olumsuz etkiliyor. Taşınmalı eğitim ile gidip geliyorlar, ancak gittikleri okulun şartları ve kalitesi çok iyi değil, köyde olduğumuz için de okul seçme gibi bir şansımız yok.” (35, E, K)

“İmamlıkta sürekli bir vakit sorunu var. Her ne kadar boş zamanı çok gibi görünse de aslında iki namaz vakti arasında doğru düzgün bir şey yapılmıyor. Ailecek bir gezmeye gitmemiz çok zor bu yüzden. İzin gününde bile yerine birini bularak gitmek zorundasın. Bu da bizde her hafta ‘kimi bulsak’ diye bir stres oluşturuyor. Diğer yandan izin gününde bile gezmek, cemaatin gözüne batıyor, imam namazdan kaytarıp geziyor, diye eleştiriyorlar.” (40, E, K)

“İmamlığın en olumsuz yanı, yanlış kaldıramamasıdır. Yani demek istediğim, imamlar davranışlarında, hareketlerinde, sözlerinde dikkatli olmak zorunda. Çünkü birinin yaptığı ufak bir hata, genele mal ediliyor, bütün imamları suçlayan ifadeler kullanılıyor.” (39, E, İ)

“İzninin olmaması, bayramda ailemizin yanında olamamamız, ramazanda sürekli camide olması gerektiğinden hiçbir yere gidemeyişimiz benim için olumsuz yönler. Bir de ailemizle fazla ilgilenemiyor.” (37, E, İ)

“İzinlerin az olması problem. Yine namaz vakit aralarında işlerimizi yapmaya çalışıyoruz ama her iş o arada yetişmiyor, bu sefer yarım kalıyor tamamlayamıyoruz. Mesela çarşıya gitsek, acele etmek, namaza yetişmek zorunda kalıyoruz.” (35, KKÖ, İ)

“Köyde olduğumuz için çok şeyler kısıtlı, çok meşakkatli bir meslek. İnsanlarla uğraşması zor, hele de köyde cahil kimseyle uğraşması daha zor. Üç tane cemaate imam veriyorlar, sonra imam köreliyor, bilgilerini unutuyor. Merkeze inemeyen imamlara kurs bile vermiyorlar. Köyde olanları kadrolu imam yerine geçici tutma imam olarak atayıp hiç bakmıyorlar. Lojman da bakımsız, eski olmasının yanında bir de rutubet ve nem çok. Çocuklarımız hasta olacak diye korkuyoruz.” (26, KKÖ, K)

“Belki de tek rahatsız olduğun yanı insanların çok fazla beklentisinin olması. İmamları kafalarında çok farklı yerlere oturtup, ‘hata yapmaz, yanlış olmaz’ gözüyle bakıyorlar. Bu yüzden en ufak bir hatada eleştiriyorlar.” (40, KKÖ, İ)

“İzin konusunda sıkıntı yaşıyoruz, bayramlar, özel günler yok bizim için. Bazı insanların bu mesleği çok basit ve kolay olarak görüp bunu dile getirmeleri bizde stres yaratıyor. Kimse olumsuz, meşakkatli yönlerini görmüyor.” (27, E, İlç)

“Eşimin mesaisinin olmaması yaşantımızı düzensizleştiriyor. Her vakit işi olabiliyor, bu da sorun oluyor. Sosyal yaşantı tamamen ortada kalıyor.” (30, E, K)

“Eşimin imam olması nedeniyle insanların benim giyimime, davranışlarıma karışmaları benim için olumsuz bir durum. Nasıl imamların hataları affedilmiyorsa imam ailesi olduğunuz için benim ve çocuklarımla hataları da affedilmiyor. Bu hatalar bütün imam ailelerine genelleniyor.” (50, E, İlç)

“Sosyal çevremiz neredeyse yok. Sosyal yaşantımız yok. Gerek benim gerek çocukların giyim-kuşam, konuşma, hareket olarak dikkatli olması gerekiyor. Çocuklarımla biri kız 7 yaşında diğeri olan 5 yaşında. Şuan bile farklı sözler kullansalar, ‘Bir de imam çocuğu olacak’ deniliyor. Bu durum ileriki yaşlardaki davranışları için beni daha fazla tedirgin ediyor.” (37, E, İ)

“Ailecek geçirdiğimiz ortak zaman çok az. Aile yalnız kalıyor, eşim görevine fazlasıyla zaman ayırırken, ailesine ve bana yeteri kadar zaman ayırmıyor. Ben bütün evi tek başıma idare etmek zorunda kalıyorum.” (38, KKÖ, İlç)

“Din görevlisi, dinin görevlisi olması mesai tanımadan insanların dini açıdan kendisinden beklentilerinin olmasını doğuruyor. Bu da bazen evde olumsuz sonuçlar meydana getiriyor.” (43, E, İlç)

“Cemaatten bazıları imamı camiden başka sorumluluklarının olmadığını zannediyor, sürekli camide olması gerektiğini söylüyor. İzin alsak memlekete gitsek ‘Bu imamın işi hiç bitmez mi’ diye sağda solda söyleniyorlar. Köyde görev yaparken lojman sorunu büyük bir sorun, doğru düzgün lojman yok, bakımsız, ailecek yaşanabilecek bir yer değil. Muhtarlar çoğu zaman buna kulak asmıyor, yeni bir lojman yapma çabasına girmiyorlar.” (29, E, İlç)

Bu cevaplardan hareketle din görevliliği mesleğinin katılımcılar açısından olumsuz yönlerini şöyle özetleyebiliriz:

1) Din görevliliğinde mesai kavramının olmaması ve sabah namazından yatsı namazına kadar görev yaptığı yerde bulunma zorunluluğu din görevlisi ve ailesi için sorun teşkil etmiş, ailecek yapılacak işleri iki namazı arasına sıkıştırmak zorunda kalmışlardır. Bu da bir takım işlerin aksamasına sebep olmuştur. Yine aynı şekilde bayram, ramazan ve özel günlerde ailecek zaman geçirilmesi mümkün olmamıştır.

2) Din görevliliği diğer memuriyetler gibi haftalık veya yıllık izin hakkına sahip iken bazı durumlarda bu izni kullanırken yerlerine birini bulmak durumunda kalmışlar, bu da onlara zor duruma sokmuştur. Ayrıca iznin sık alınması durumunda, cemaatin haklı veya haksız eleştirilerine maruz kalmışlardır.

3) Öncelikli görevi beş vakit namazı kıldırmak olan din görevlilerinin yaptığı iş basit bulunarak, bir meslek olarak görülmemiştir. ‘Din görevlisi, zaten herkesin yapması gereken işi yapıyor birde para alıyor’ gibi değerlendirilmelere maruz kalmışlardır. Yine bu düşünceden hareketle bir kısım cemaatin, din görevlisinden, aslında görevi olmadığı halde, birtakım beklenti içerisine girmişlerdir.

4) Yapılan mesleğin taşıdığı değer ve önemden olsa gerek, din görevlileri hata yapmaz insanlar olarak görülmüş en ufak bir hatası eleştirilmiştir. Üstelik bu durum yalnızca din görevlisi ile sınırlı kalmamış ailesini de etkilemiş, eşinin ve çocuklarının da hatası eleştiriye tabi tutulmuştur.

5) Özellikle kırsal çevrelerde yaşayan din görevlilerinin gün içinde beş vakit camide olma zorunluluğundan dolayı, buradan ayrılıp sosyal bir hayat veya çevre edinmesi oldukça zorlaşmıştır.

6) Yine kırsal kesimde yaşayan din görevlilerinin yaşam standartı şehirde yaşayanlara göre oldukça düşüktür. Bu konuda aileyi en fazla etkileyen sorun çocukların eğitimi olmuştur. Çünkü çocukların eğitim kalitesi, köy okullarına gitmek zorunda kaldıkları için istenilen seviyeye ulaşmamıştır.

7) Katılımcıların din görevlilerinin olumsuz yönü olarak belirttikleri bir diğer sorun da lojman sıkıntısıdır. 2002 verilerine göre Türkiye genelinde 76.922 cami ve mescit varken bunların ancak % 59’unda lojman bulunmaktadır (Onay, 2008, s. 125). 2017 yılında ise cami sayısı 88.021’ye çıkmıştır (Diyanet İşleri Başkanlığı Resmi İnternet Sitesi). Cami sayısındaki artış ile birlikte lojman sayısı da artsa dahi tüm camilerin lojmanı olduğu söylenemez. Üstelik var olan bu lojmanların durumu da önemli bir kriterdir. Çünkü bir kısmı lojman, bir ailenin yaşayabileceği standartlara sahip değildir (Dağcı, 2011, s. 165-166).

4.4. Yaşadıkları Çevre ile İlgili Sorunlar

Din görevlilerinin eşlerinin, ‘yaşadığımız çevre ile ilgili sorunlarınız nelerdir’ sorusuna verdiği cevaplar şu şekildedir:

“Köyde yaşıyor olmamızdan dolayı, buradakilerle aramızda kültür farklılığı oluyor. Çok fazla bir ortak noktamız olmadığı için oturup saatlerce sohbet etme, bir şeyler paylaşma gibi bir durumumuz yok. Ayrıca kışın şehre ulaşımımız çok zor oluyor, hasta olsak bile şehre inemediğimiz oluyor.” (42, E, K)

“Çevre ile ilgili çok sorunum yok. Benim için tek problem, imam eşi olmam nedeniyle bana ve çocuklarıma daha farklı bakılıyor. Her davranışım tartışılıyor ya da aykırı bulunuyor.” (30, E, İlç)

“Çevremdekiler gayet iyi, mütevazı insanlar. Ancak bulunduğumuz yerin şehre olan uzaklığı, kış şartlarında bizi yoruyor ve her şeyi zorlaştırıyor.” (30, E, K)

“Yaşadığımız ortam, yaşam koşulları açısından iyi. Ancak şehir merkezine uzaklığı zaman zaman sosyal hayata erişememe sorunu doğuruyor. İlerleyen yaşlara kadar şehirde yaşamış birisi olarak bazen, sakın köy hayatı insana usanç verebiliyor.” (43, E, K)

“Aile üzerinde sosyal çevre denilen bir baskı var. Giyim kuşam, konuşma, bunlara her an her yerde dikkat etmemiz gerekiyor. ‘Bir de imam eşi veya bir de imam çocuğu’ olacak sözleri beni rahatsız ediyor.” (37, E, İ)

“Şu an şehirde yaşıyoruz, çevre ile ilgili bir sorunumuz yok. Ancak köyde görev yaptığımız zamanlarda bazı sorunlar yaşamıştık. Örneğin köylüler imamların izin kullanması konusunda rahatsız olurlar ve imamın her işine karışırlar. Bu da gerek eşimi gerek bizi olumsuz etkiliyor.” (40, KKÖ, İ)

Bu cevaplardan hareketle çevre ile ilgili şu sorunlar karşımıza çıkmıştır:

1) Kırsal kesimde, şehirden uzak yerlerde ve köylerde yaşayan din görevlilerinin en büyük sorunu ulaşımdır. Özellikle kış aylarında şehre gitmeleri oldukça zordur. Bu durum, din görevlisini ve ailesini şehir fırsatlarından ve sosyal hayattan uzaklaştırmıştır. Yıllarca şehirde yaşadığı halde görevi için köye yerleşen din görevlileri ve aileleri bu durumdan çokça şikayet etmişlerdir.

2) Yine köyde yaşayan imamlar ve ailelerinin köy hayatına ve köy kültürüne alışık olmaları durumunda diğer insanlarla aralarında kültür farklılığı yaşadıkları görülmüştür.

3) Çevre ile ilgili sorulardan biri de, halkın din görevlisi ve ailesinden mükemmelliyet beklemesi, davranış, konuşma ve hareketlerinde en ufak bir hatayı eleştirmesidir. Sosyal çevrenin bu baskısının da bireyi yıpratmış olduğu görülmüştür.

4.5. Diğer Din Görevlilerinin Eşleri ile İlişkileri

Din görevlilerinin eşlerinin, diğer din görevlilerinin eşleri ile ilişkileri hakkındaki soruya vermiş oldukları cevaplar şöyledir:

“Diğer din görevlilerinin eşleri ile ilişkim çok iyi. Zaten köyde olan vaktimin en güzel kısmını onlarla geçiriyorum. Onlar olmasa hiç çekilmez.” (26, KKÖ, K)

“Tanıdığım arkadaşlarla aram çok iyi. Birbirimize sık sık gelip gideriz zaten.” (27, E, K)

“Ben çalıştığım için ve şehirde durduğumuz için iletişimimiz yok diyebilirim. Ancak kırsal kesimdeki arkadaşlar birbirlerine gidip geliyorlar, ilişkileri daha güzel.” (40, KKÖ, İ)

“Eşlerimiz aynı görevi yaptığı ve benzer çevrelerde yaşadığımız için ortak noktamız çok fazla. Bu yüzden çok iyi anlaşıyoruz. Sık sık görüşüyoruz.” (29, E, İlç)

“İlişkimiz hiç yok. Biz buraya geleli bir buçuk yıl oldu. Yakın çevrede imam çok olmasına karşın hiç kimse bizi ziyarete gelmedi.” (37, E, İ)

“Köyde yaşadığımız için yalnızca yakın köylerin imam eşleri ile görüşebiliyorum. Onlarla da yaşam tarzımız aynı olduğu için anlaşıyoruz.” (43, E, İlç)

“Gayet iyi, birbirimize destek olmak, yardımlaşmak ve sohbet için sık sık toplanırız.” (27, E, İlç)

“Etrafımdakilerle ilişkim iyi, arada bir araya geliriz. Birbirimize misafirliğe gideriz. Benim için tek problem, benim yaşım onların hepsinden küçük. Bu yüzden bazen ortak konumuz olmayabiliyor.” (28, E, İlç)

“Eskiden köyde çalışırken, ailecek görüşür, sık sık gider gelirdik. Ancak şimdi şehirde yaşıyoruz ve hiçbir imam eşi ve ailesiyle görüşmüyoruz.” (40, E, İ)

Bu cevaplara bakıldığında din görevlilerinin eşlerinin, diğer din görevlilerinin eşleriyle genellikle iyi ilişkiler kurduğu görülmüştür. Özellikle kırsal kesimde ve köylerde yaşayan katılımcılar bu soruya olumlu yanıt vermiştir. Eşi şehirde görev yapan veya kendisi de çalışan

TİDSAD

katılımcılarsa ilişkileri olmadığını belirtmiş. Bununla birlikte köyde yaşayan arkadaşlarının, birbirleri ile ilişkilerinin iyi olduğunu dile getirmişlerdir.

4.6. Gelir Durumu

Katılımcıların aile gelir durumundan memnuniyetlerini belirten ifadeler şöyledir:

“Elhamdulillah, memnunuz. Arada ufak tefek sıkıntılarımız olsa da gelirimizi ve giderimizi maaşa göre ayarlayıp idare ediyoruz.” (27, E, İlç)

“Biz şu anda ekonomik sıkıntı yaşamıyoruz. Gelir durumumuzu geriye dönük incelersek, 12 yıl öncesinde ekonomik olarak daha zor durumdaydık. Maaşlar düşük ve hayat pahalıydı. Şimdi maaşımız gayet iyi.” (40, KKÖ, İ)

“Ailemizin gelir durumu oldukça iyi. Zaman zaman kısmen yaşadığımız ekonomik zorluklar oldu ancak hepsi geçici idi.” (43, E, K)

“İlk dönemlerde maaşımız çok azdı, harcadığımızı hesaplayıp, sınırlı alış veriş yapmak zorunda idik. Ancak şimdi daha rahatız, daha rahat harcama yapabiliyoruz.” (50, E, İlç)

“Allah’a şükür iyi. Ekonomik olarak hiçbir sıkıntımız yok.” (30, E, İlç)

“Gelirimizden çok memnun değiliz. Üç çocuğumuz okuyor, bu yüzden zaman zaman zorluk çekiyoruz.” (45, KKÖ, İ)

Görüldüğü gibi bir katılımcı dışında hemen hemen hepsi gelir durumundan memnundur. Birçoğu maddi olarak bir sıkıntı çekmediklerini, çekerlerse de bunun geçici olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların cevapların dikkat çeken bir diğer durum, bugünkü gelir durumlarının geçmişe göre daha iyi olduğunu belirtmiş olmalarıdır. Nitekim bu konu ile ilgili geçmişte yapılan çalışmalara bakıldığında, sonuçların katılımcıların bu ifadelerini desteklediği görülmüştür (Daha geniş bilgi için Bkz. Köylü, 1989, s. 151-153; Buyrukçu, 1996, s. 71-88). Durumun olumlu yönde değişmesinde ise gerek son yıllarda din görevlilerine yapılan zamların gerekse yaşam şartlarının değişmesi ile artık kadının iş hayatında daha fazla rol alıyor olması, dolayısıyla da ailelerin çift maaş ile geçiniyor olması etkili olmuştur.

4.7. Boş Zamanlarını Değerlendirme Şekilleri

‘Boş zamanlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz’ sorusuna katılımcıların verdikleri cevaplar şu şekildedir:

“Benim boş zamanım pek yok. Üç çocuğum var, küçüğü 2 yaşında. Zamanımın çoğunu çocuklarımla geçiriyorum. Bazen ailem için alışverişe gidiyorum, oda boş vakitten değil ihtiyaçtan. Ama onu bile kendime gezme sayıyorum.” (40, E, İ)

“Ev işiyle uğraşıyorum, kitap okuyorum, televizyon izliyorum.” (30, E, K)

“Görevli olduğum ve aynı zamanda kendim de okuduğum için çok fazla boş vaktim olmuyor. Olduğunda da aileme daha fazla zaman ayırıyorum ve kitap okuyorum.” (45, KKÖ, İ)

“Aslında pek boş vaktim olmuyor, olduğunda komşularla Kur’an dersi yapıyoruz.” (27, E, İlç)

“Bağ ve bahçe işleriyle uğraşıyorum.” (43, E, K)

“Üç çocuğumun dersleri ile ilgileniyorum. Bir de ikinci önlisansa kayıt oldum, onu okuyorum. DGS, yeterlilik, mesleki kurslara devam ediyorum.” (35, KKÖ, İ)

“Mahallemizdeki Kur'an Kursuna gidiyorum. Komşulara ve diğer imamların eşlerine gidiyorum, onlar da aynı şekilde bize misafirlğe geliyor.” (35, E, K)

“Ev işleri ile uğraşıyorum. Çocukların ödevleri ile ilgileniyorum. Kendi gelirim karşılamak için el işleri ve iğne oyası yapıyorum.” (30, E, İlç)

Cevaplarda görüldüğü gibi, katılımcıların bir kısmı, boş vaktinin olmadığını dile getirmiş, bir kısmı da boş vaktini nasıl geçirdiğini açıklamıştır. Buradan hareketle din görevlilerinin eşlerinin boş zamanlarını değerlendirmek üzere yaptığı aktivitelerin; Kur'an okumak, kitap okumak, ev işleriyle uğraşmak, televizyon izlemek, bahçe işleriyle uğraşmak, çocukların dersleri ile ilgilenmek, el işi yapmak veya komşu ve akraba ziyareti gibi faaliyetler olduğu görülmüştür.

4.8. Yetkililerden Beklentileri

Katılımcılara sormuş olduğumuz son soru olan ‘yetkililerden beklentileriniz nelerdir’ sorusuna vermiş oldukları yanıtlar şöyledir:

“Diyaret'ten ve Müftülükten imamına ve görevlisine sahip çıkmasını istiyorum. Görevlinin yapmak istediği, gerçekleştirmek istediği programlarda onun arkasında olmasını ve ona destek vermesini istiyorum. Yalnızca işi olduğunda gelen, reklam amaçlı uğrayan idareciler istemiyorum.” (38, KKÖ, İ)

“Bulduğumuz ilçede imam eşlerini yönelik konferanslar düzenlenebilir. Yine ailenin mutluluğunu elde etmenin yollarını gösteren uzmanlar konuşulabilir. Bir de müftünün imamlarla aylık toplanması gibi müftü eşi ile imam eşlerinin de en azından yılda bir veya iki defa toplanabilir ve kaynaştırma toplantısı yapılabilir.” (42, E, İlç)

“Müftülükten beklentin memurların açıklarını aramak yerine arkasında ve destekçileri olmasıdır. Diyanetten diğer beklentim ise adalet sadece. Kendim için değil, tüm Diyanet memurları için adaletli bir Diyanet istiyorum.” (27, E, İlç)

“Müftülüğün hem imanları hem de imam eşlerini her konuda daha aktif hale getirmesini istiyorum. Farklı ve yarayışlı programlar düzenlenmesi gerekir. Öncelikle imamlara ders verilmesini sonra da imam eşlerine Kur'an, ilmiyal, sohbet dersleri verilmesini istiyorum.” (30, E, İlç)

“Köyde olan imamlara da şehirdekilere verildiği kursların verilmesini istiyorum. Müftünün cemaati değil kendi memurunu tutmasını istiyorum. Köydeki imam çocuklarının iyi eğitim almasını istiyorum. Bu nedenle okula başlayan imam çocuklarının şehre yakın yerlere alınmasını istiyorum. Köylerde haftada bir kere müftülüklerden özellikle bayanlara vaaz vermeleri için görevli istiyorum. Köydeki bayanların buna çok ihtiyacı var.” (26, KKÖ, K)

“Camilerde ve Kur'an kurslarında yapılan etkinliklerde görevlinin tek başına kalmasını istemiyorum, bu konuda yetkililer daha fazla destek olmalıdır. Bir de kurumun en belirgin özelliği personel değerlendirmelerinde adaletli olmamaları. Oysa bu kurumda ne adam

kayıрма, ne sağdan sola gelen telefonlar, sınav sonucunun değişmesi gibi şeyler olmamalı.” (35, KKÖ, İlç)

“İmamların eğitim seviyesi ve kalitesinin artırılması için kurslar veya seminerler düzenlenmesini istiyorum. Bir de bayanların toplumdan soyutlanmaması için konferanslar, seminerler ve vaazlar düzenlenmesi gerekiyor.” (42, H, İlç)

“Müftülüğün veya Diyanetin köylerdeki imamların lojman sorunları ile ilgilenmelerini beklerim. Sınavlarda en fazla adam kayırmacılık Diyanet’te yapılıyor. Bence çok büyük vebal altındalar. Buna acilen bir önlem alınması lazım.” (29, E, İlç)

“İmamların yapılmış olan lojmanlarının elverişli olmasını istiyorum. Daha sağlıklı ve daha yaşanabilir lojmanların yapılmasını istiyorum.” (27, E, K)

Bu yanıtlardan hareketle katılımcıların yetkililerden,

1) Din görevlisini yapmış olduğu faaliyetlerde, düzenlemiş olduğu organizasyonlarda Müftülük tarafından destek görmesini,

2) Müftülük tarafından yaygın eğitim faaliyeti olarak, özellikle bayanlara yönelik faaliyetlerin yapılmasını ve bu faaliyetlere gerek din görevlilerinin eşlerinin, gerekse halkın katılmasını,

3) Yine din görevlilerinin yeterliliklerini artırmak üzere kurslar, konferanslar, seminerler düzenlenmesini,

4) Diyanet gibi bir kurumun personel alımı, ataması, tayini gibi hususlarda adaletli davranmasını, gerçekten hak etmiş olana görev vermesini, kimseye imtiyaz tanımamasını,

5) Köyde veya kırsal yerlerde görev yapan imamların çocuklarının eğitim kalitesini artırmak adına çözüm üretilmesi, gerekirse okul çağında çocuğu olan din görevlilerinin, talep etmeleri halinde görevini şehir merkezine aldırmasını,

6) Din görevlisi için verilen lojmanların bir ailenin yaşayabileceği standartlarda olmasını, bunun için yetkililerin lojmanları yenilemesini, olmayan yerlere lojman yapmasını talep ettikleri görülmüştür.

5. SONUÇ

Toplumda insanları bilgilendirip, dini gerçeklerin nasıl yaşanacağını onlara anlatan ve gösteren din görevlilerinin sorumluluğu büyüktür. Bu sorumluluğu hakkıyla yerine getirmeleri için, öncelikle görevlerini severek ve isteyerek yapmak zorundadırlar. İnsanın mesleğine duyduğu istek, sevgi ve motivasyon, mutluluğu ile doğru orantılı olduğuna göre, din görevlisinin mesleki gayretinin ailevi mutluluğuyla ilişkili olduğunu söyleyebiliriz. Aile olarak huzurlu olan, sorunu olsa dahi bunu rahatlıkla çözebilen birey işine daha iyi motive olur, böylece daha başarılı olur. Buradan hareketle eşlerinin psiko-sosyal problemlerinin anlaşılması ve çözüme kavuşturulması, din görevlilerinin performansını artıracaktır.

Bu problemleri tespit etmek üzere yapmış olduğumuz çalışmada, ulaştığımız sonuçlar şu şekildedir:

1) Katılımcıların, eşlerinin mesleklerini önemli ve değerli bir meslek olarak gördükleri tespit edilmiştir.

2) Yaşadıkları çevredeki insanların genel olarak imamlık mesleğine olumlu baktığını, ancak bir kısım halkın da mesleği basite alma, kötü örneklerden veya medyadaki din adamı profilinden hareketle olumsuz tutum sergiledikleri görülmüştür.

3) Katılımcılar bu mesleğin ailenin dini yaşantısında olumlu yönde etkili olduğu ve bu meslekten dolayı çok saygı veya değer gördüklerini belirtmişlerdir.

4) İzin problemi, halkın kişi veya aile üzerinde oluşturduğu sosyal baskı, lojman sorunu gibi meselelerin, katılımcılar tarafından eşlerinin mesleğinin olumsuz yönü olarak zikredildiği görülmüştür.

5) Özellikle kırsal kesimlerde veya köyde yaşayan katılımcıların çevre ile ilgili sorunları olduğu, şehre ve sosyal hayata uzak olmaktan, çocukları için okul seçimi yapamamaktan ve kış şartlarından rahatsız oldukları tespit edilmiştir.

6) Diğer din görevlilerinin eşleri ile ilişkilerde köylerde veya kırsal kesimlerde yaşayanların, şehirde yaşayanlara oranla daha fazla ilişkili oldukları görülmüştür.

7) Ekonomik memnuniyet açısından gerek son dönemde yapılan zamlar gerekse çift maaşlı olmanın etkisiyle geçmişe oranla daha iyi durumda olduklarını belirtmişlerdir.

8) Katılımcıların birçoğu boş zamanları olmadığını belirtirken, bir kısmı da bu zamanlarını Kur'an okumak, ev işi veya el işi yapmak, televizyon izlemek gibi aktivitelerle geçirdiğini söylemiştir.

9) Din görevlilerinin eşlerinin yetkililerden beklentilerin ise, öncelikle Diyanet ve müftülüklerin din görevlisine destek olması, lojman sorununun giderilmesi, personel alım veya tayin sınavlarında adaletli davranılması ve gerek halk gerekse görevliler için daha fazla seminer, konferans veya vaaz gibi organizasyonlar düzenlemesi yönünde olduğu görülmüştür.

6. Öneriler

Din görevlilerinde başarıyı artırmak için yapılması gerekenlerden biri de aile hayatlarındaki huzur ve mutluluğu sağlamaktır. Din görevlisinin aile mutluluğunda ise, eşi ile olan ilişkisi ve eşinin mutluluğu etkilidir. Dolayısıyla mutlu bir eş ile mutlu bir evliliği olan bireyin daha başarılı olacağını söyleyebiliriz. Bunun için, toplumun din konusunda aydınlatılmasını sağlayan bireyler olan din görevlilerinin eşlerinin sorunlarını tespit ederek, bu sorunlara makul çözümler oluşturmak önemlidir. Biz de bu amaçla yaptığımız çalışmada, din görevlilerinde başarı ve verimi artırmak üzere eşlerinin problemlerini ele aldık ve bu problemlere şu şekilde öneriler getirdik:

1) Din görevlilerinin izin süreleri düzenlenmeli, görevli, izin gününde yerine birini bulmak zorunda kalmamalıdır. Bayramlarda, bayram namazını kıldırın din görevlisi izinli sayılmalı ve böylece ailesi ile bayram geçirmesine fırsat verilmelidir.

2) Din görevlilerinin lojman problemi önemsenmeli, özellikle kırsal kesimde görev yapan din görevlilerine verilen lojmanların bakım, onarım, yenileme gibi çalışmaları aksatılmadan yapılmalı, ailecek yaşayabileceği uygun lojmanlar inşa edilmelidir.

3) Cemaat, müftülük tarafından din görevlisinin sorumlulukları ve bu mesleğin önemi konusunda bilinçlendirilmeli, böylece hem görevini eksik yapan din görevlileri uyarılmalı, hem

de halkın, din görevlisini basite almasının veya din görevlisinden, onun sorumluluğunda olmayan isteklerde bulunmasının önüne geçilmelidir.

4) Din görevlileri bilgileri ve yeterlilikleri düzeyinde, camilere verilmelidir. Bunun için sık sık sınava tabi tutulmalı, başarılı bir din görevlisi il merkezine gelebilirken başarısız olan bir din görevlisi de köye gidebilmelidir. Böylece uzun yıllar köyde görev yapıp, bir türlü merkeze gelememe problemi adaletli bir şekilde çözülmüş olacaktır.

5) Kırsal bölgelerde yaşayan din görevlilerinin çocukları için, eğitim bursu verilmeli, bu çocuklara istedikleri okulda eğitim alıp, devlet yurtlarında ücretsiz kalma hakkı tanınmalıdır.

6) Din görevlilerinin eşlerine yönelik, gönüllülük esasına bağlı olarak, kurslar, konferanslar ve seminerler verilmeli, din görevlisi eşi olarak, halka örnek olma noktasında bilgilendirilmelidir.

7) Diyanet İşleri Başkanlığı veya müftülüklerce yapılan her türlü sınav, personel alımı, atama ve tayin işlemlerinde mesleki yeterlilik ve kişisel nitelikler objektif olarak değerlendirilmeli, hiçbir şekilde adaletsizlik yapılmamalıdır.

8) Son olarak sınırlı sürede ve küçük bir örneklem grubu ile yapmış olduğumuz bu çalışma, daha geniş evren ve örneklem grubu ile daha ayrıntılı olarak ele alınmalıdır.

KAYNAKLAR

- Buyrukçu, Ramazan (1996), “Din Görevlilerinin Problemleri ve Çözümü İle İlgili Görüş ve Teklifler”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 3, ss. 75-113.
- Dağcı, Tahir (2011), “Kırsal Bölgelerindeki Din Görevlilerinin Sosyal ve Ekonomik Problemleri”, *Yaygın Din Eğitimi ve Uygulamaları [Yecder 1. Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu Tebliğler, 22 Mayıs 2010]*, ss. 151-183.
- Diyanet İşleri Başkanlığı Resmi İnternet Sitesi (12. 08. 2018).
<http://stratejigelistirme.diyamet.gov.tr/sayfa/57/istatistikler>
- Elmacıoğlu, Tuncer (2003), *Hayatın Bütününde Başarı*, İstanbul: Hayat Yayınları.
- Kepçeoğlu, Muharrem (1985), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, Ankara: Gül Yayınevi.
- Köylü, Mustafa (1989), *Din Görevlilerinin Mesleki Problemleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- (2000), *Din Görevlilerinin Mesleki Problemleri (Amasya ve Çorum Alevi Bektaşî Köyleri Üzerine Bir Araştırma)*, Samsun.
- Menekşe, Ömer (2005), “Türk Sinemasında Din ve Din Adamı İmajı”, *II. Uluslararası Dinî Yayınlar Kongresi, Sesli - Görüntülü Dinî Yayıncılık (05-07 Kasım 2004)*, Ankara.
- Okutan, Birsan Banu (2009), “Türk Sinemasında Popüler Din ve Din Adamı İmajı”, *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 20, ss. 225-242.
- Onay, Ahmet (2008), *Türkiye'nin Cami Profili*, İstanbul: DEM Yayınları.
- Öcal, Mustafa (2012), “İmam-Hatip Liselerinde Din Eğitimi”, *Din Eğitimi* (ed. Mustafa Köylü-Nurullah Altaş), Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

TİDSAD

- Salzmann, C. Gotthilf (1999), *Nerede Hata Yaptık?* (Çev. Zeki Karakaya), Samsun: Etüt Yayınları.
- Sarıçam, İbrahim (2007), *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Turan, İbrahim (2007), “Medyadaki Din Adamı İmajı Üzerine Bazı Düşünceler”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 24-25, ss. 291-304.